

Фінанси, банківська справа та страхування

УДК 336.7

Богріновцева Людмила Миколаївна

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

Bohrinovtseva Liudmyla

*PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance
National Academy of Statistics, Accounting and Auditing
ORCID: 0000-0001-9597-1085*

Заїчко Ірина Володимирівна

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

Zaichko Iryna

*PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance
National Academy of Statistics, Accounting and Auditing
ORCID: 0000-0002-6080-2959*

ІННОВАЦІЇ В ІНСТИТУЦІЙНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РОЗВИТКУ КРЕДИТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

INNOVATIONS IN INSTITUTIONAL ENSURING THE DEVELOPMENT OF THE CREDIT MARKET OF UKRAINE

Анотація. У статті розглянуто питання впровадження інновацій для забезпечення розвитку кредитного ринку України, визначено напрями впровадження інновацій, пов'язані з процесами цифровізації,

дистанційними взаємовідносинами кредитора і споживача. Проаналізовано вплив сучасних технологічних та організаційних інновацій на функціонування кредитних установ. Встановлено, що сучасні технологічні та організаційні інновації значно покращили функціонування кредитних установ, сприяючи зростанню їхньої конкурентоспроможності. Обґрунтовано важливість правового та регуляторного середовища для сприяння інноваціям у фінансовому секторі та забезпечення стабільності та довіри на кредитному ринку, а стабільність та довіра на кредитному ринку важливі для приваблення інвестицій та розвитку економіки. Визначено, що в сучасних умовах цифровізації та доступу до швидкісного інтернету дістало подальшого розвитку банківське онлайн кредитування та впроваджені нові формальні правила, що покращують стійкість кредитних спілок, що сприяє забезпеченості процесів споживчого кредитування. Зазначена важливість впровадження цифрового та пірингового (P2P) кредитування. Встановлено, що цифрове кредитування, пов'язане з розвитком фінтехнологій та великих технологій, при впровадженні може створювати конкуренцію банківському кредитуванню чи його доповнювати в залежності від зрілості інституту регулювання і нагляд, створених інституційних умов доступу та гарантій. Обґрунтовано важливу роль державної підтримки в частині запровадження державних програм кредитування та розширення доступності для кредитування бізнесу на засадах сталого розвитку. Зроблено висновок про напрями впровадження інновацій, які забезпечать розвиток кредитного ринку в умовах інтеграції України у ЄС, зокрема: законодавчі ініціативи для створення умов для розвитку інституту банківського кредитування та небанківського кредитування в частині покращення довіри, доступності, прозорості і гарантій, покращення регулювання і пруденційного нагляду; державна підтримка доступу до кредитування у вигляді цільових

пільгових державних програм кредитування та прозорої політики НБУ; запровадження нових видів кредитування, поступове впровадження P2P-кредитування на конкурентній основі.

Ключові слова: *цифрове кредитування, пірингове (P2P) кредитування, банківське кредитування, інновації кредитного ринку, інституційне забезпечення.*

Summary. *The article examines the issue of introducing innovations to ensure the development of the credit market of Ukraine, defines the directions of introducing innovations related to digitalization processes, remote creditor-consumer relationships. The impact of modern technological and organizational innovations on the functioning of credit institutions is analyzed. It was established that modern technological and organizational innovations significantly improved the functioning of credit institutions, contributing to the growth of their competitiveness. The importance of the legal and regulatory environment for promoting innovation in the financial sector and ensuring stability and confidence in the credit market is substantiated, and stability and confidence in the credit market are important for attracting investment and developing the economy. It was determined that in the modern conditions of digitization and access to high-speed Internet, bank online lending has received further development and new formal rules have been implemented that improve the stability of credit unions, which contributes to the security of consumer lending processes. The importance of the introduction of digital and peer-to-peer (P2P) lending is noted. It has been established that digital lending associated with the development of fintechologies and big technologies when implemented can compete with bank lending or complement it depending on the maturity of the regulatory and supervisory institution, the established institutional conditions for access and guarantees. The important role of state support in the implementation of state lending programs and the expansion of*

access to business lending on the basis of sustainable development is substantiated. A conclusion was drawn on the directions for the implementation of innovations that will ensure the development of the credit market in the conditions of Ukraine's integration into the EU, in particular: legislative initiatives to create conditions for the development of the institution of bank lending and non-bank lending in terms of improving trust, accessibility, transparency and guarantees, improving regulation and prudential supervision ; state support for access to credit in the form of targeted preferential state credit programs and transparent policy of the NBU; introduction of new types of lending, gradual introduction of P2P lending on a competitive basis.

***Key words:** digital lending, peer-to-peer (P2P) lending, bank lending, credit market innovations, institutional support.*

Постановка проблеми в загальному вигляді. Кредитний ринок виконує особливу роль у стимулюванні розвитку соціально-економічних систем. На сьогодні системною проблемою національного кредитного ринку є насамперед нагромадження значних масштабів проблемної кредитної заборгованості та зростаючі кредитні ризики в усіх сегментах кредитного ринку через військово-політичну нестабільність, що обмежує кредитування національної економіки. Відтак, в період стрімкого розвитку інформації та штучного інтелекту з однієї сторони, та кризового стану економіки, внаслідок військової агресії росії – з іншої, виникає гостра необхідність запровадження інновацій, пов'язаних зі спрощенням доступу до кредитування як фізичних так і юридичних осіб з метою забезпечення достатнього обсягу кредитних ресурсів для розвитку економіки України та покращення добробуту громадян в умовах інтеграції України у європейський простір.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам інноваційного розвитку кредитного ринку за умов застосування нових платформ і

технологій присвячені праці вітчизняних вчених, зокрема, М. Адаменко, Г. Волкова, В. Дашкевич [1], П. Бечко [2], С. Волосович [3], А. Жаворонок [4], О. Москвічова [5], І. Охрименко [6], М. Пожидаєва [7], Л. Самойленко [8]. Проте існують ряд важливих питань та невирішених проблем, які необхідно врахувати для подальшого покращення інституційного забезпечення цього сектору. Інновації можуть виявитися ключовими вирішальними факторами у цьому процесі.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає у деталізації напрямів впровадження інновацій на кредитному ринку та створення інституційних умов для забезпечення розвитку кредитного ринку.

Виклад основного матеріалу. Наразі прослідковуються щонайменше чотири ключові особливості, які спонукають до впровадження інновацій в умовах інституційних змін. По-перше, це тренд цифровізації, який швидко розвивається; по-друге, це інноваційні перебудови економіки України, пов'язані з імплементацією цілей сталого розвитку; по-третє, інновації в інституційному організаційно-правовому забезпеченні, пов'язані із набуттям України статусу кандидата в члени ЄС; по-четверте, інноваційні зміни, продиктовані супротивом українського народу у війні з російською федерацією, з чітко вираженим дефіцитом ресурсів на відновлення економіки. Всі ці особливості актуалізують створення новітніх інститутів і, відповідно умов для інновацій щодо доступного кредитування та забезпечення кредитним ринком макрофінансової стабільності.

Що стосується тренду цифровізації, і пов'язаних з ним новацій, то слід відмітити, що цифрові трансформації на кредитному ринку стали відчутними ще у період пандемії COVID-19. Пандемія змусила мільйони українців переглянути свої витрати і способи управління особистим бюджетом і прискорила процеси цифровізації. Під тиском карантину учасники кредитного ринку поступово перейшли до безготівкових

платежів. В результаті кредитний ринок відповів зростанням онлайн кредитування, незважаючи на кризу. Так, у 2020 році було укладено віддалено близько 10 мільйонів договорів позик, і відтак, зростання у порівнянні з 2019-м склало 12,5% [9].

Отримавши перший простий і комфортний досвід віддаленого кредитування, споживачі і в подальшому демонструють готовність одержувати від постачальників цифрове кредитування, оскільки подавати заявку на кредит без спілкування з оператором і отримувати гроші протягом лічених хвилин – це зручно, оперативно і не потребує додаткових витрат. Тому у короткостроковій перспективі у кредиторів постає завдання навчити клієнта бути фінансово грамотним у використанні нових інструментів і продемонструвати безпеку цифрових каналів. У довгостроковій – потрібно вибудовувати бізнес, із запровадженням цифрового кредитування на основі інноваційних технологій, не покладаючись на офлайн-відділення.

Під цифровим кредитуванням, у широкому сенсі, слід розуміти новації, які передбачають взаємодії з фінтех екосистемою і клієнтом, в результаті яких споживач отримує швидке і легке обслуговування з кредитування в онлайн режимі. Такі інновації сприяють інституційним перетворенням кредитного ринку, тобто вони продукують появу нових правил, норм кредитування, які значною мірою посилюють розвиток кредитного ринку, оскільки кредитні операції стають більш доступними для клієнтів. Крім цього, завдяки цифровізації та розвитку фінтехнологій, з'являються нові кредитні продукти, форми і методи кредитування. На цій основі, для забезпечення розвитку кредитного ринку важливо, щоб шляхом перетворень формальних і неформальних норм і правил кредитний ринок набув інституційних змін, для того, щоб зміцнити фундамент для подальшого забезпечення кредитування фізичних і юридичних осіб.

Важливо також створити доступ до інноваційних послуг та продуктів кредитування на основі гарантій і безпеки суб'єктам кредитного ринку.

В цьому контексті важливо адаптувати зарубіжний досвід впровадження цифрового кредитування як альтернативного банківського кредитування, що створює конкуренцію в сегменті споживчого кредитування.

Цифрове кредитування відноситься до технологічного кредитування, тобто кредитування, яке притаманне країнам з розвинутими ринками, де стосунки між кредиторами фінтех чи великих технологій і банками стали конкурентними за своєю природою. Відтак, високотехнологічне кредитування, як інновацію, можна розглядати як серйозну конкуренцію в наданні кредитів на основі цифровізації.

Аналіз досліджень у сфері цифрового кредитування окремими вченими зводиться до аналізу впливу цифрового кредитування на конкурентне середовище кредитних ринків країн із високотехнологічним економічним укладом і країн, що розвиваються. Зокрема, увага вчених зосереджується в сегменті технологічних фінансів («fintech»), а також великих технологій («bigtech»), що надають альтернативні кредити.

Розвиток секторів FinTech і BigTech за останнє десятиліття (рис 1) позначився на ефективності діяльності традиційних фінансових посередників.

Вплив цифрового кредитування на ефективність банків залежить від того, чи є продукти, пропоновані цими альтернативними цифровими кредиторами, доповнюючими чи замінними тих, що надають банки. Ці продукти були б доповнюючими, якби цифрові та традиційні кредитори могли співіснувати без значної міграції позичальників та інвесторів у компанії FinTech та BigTech. Цифрове кредитування надають не лише технологічні компанії, воно також може надаватися фінансовими компаніями через їхні цифрові канали (наприклад, банківські програми або

платформи). У цьому відношенні висновки Т. Балюка, А. Бергера та Й. Хакні [10] показують, що фінтех-компанії ефективніші в обробці жорсткої інформації. Використання надійної інформації цифровими кредиторами може покращити їхні рішення та зменшити потенційний негативний вибір. Таким чином, якщо банки зможуть забезпечити кращі умови кредитування та довгострокові відносини з клієнтами, вони зможуть зберегти свою конкурентну перевагу у наданні позик. При цьому зростання обсягів цифрових кредитів не повинно вплинути на роботу банку [11].

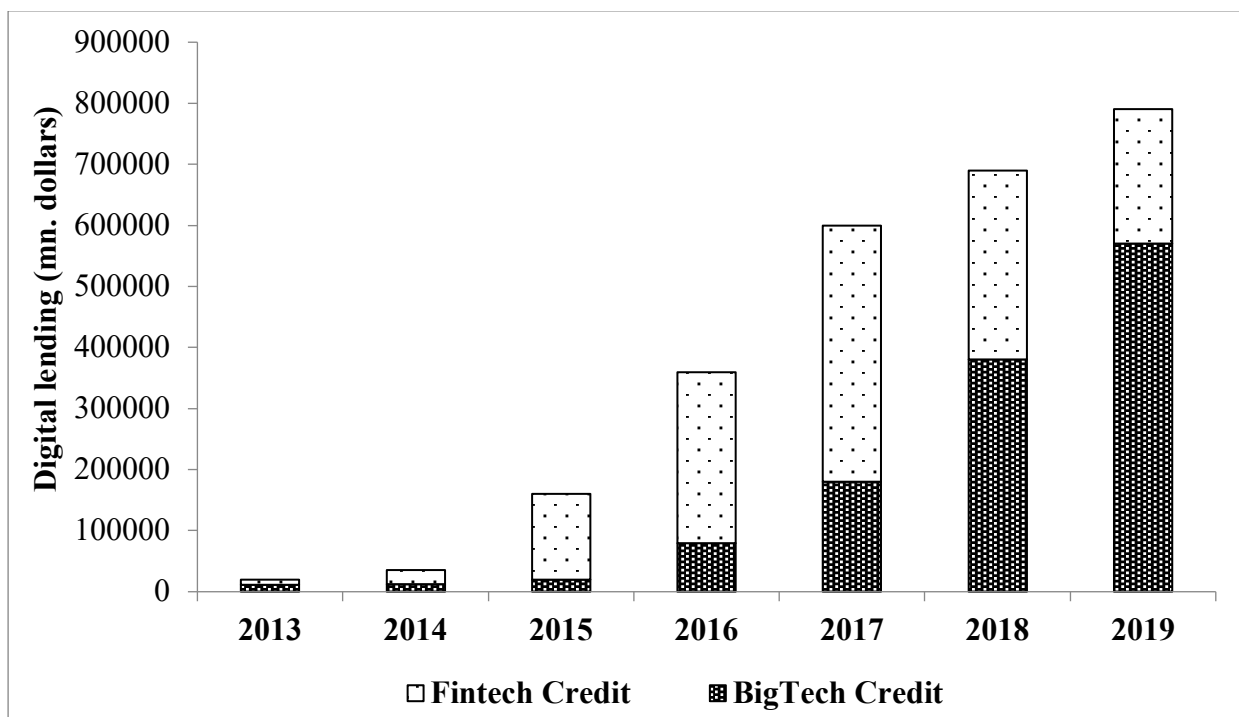

Рис. 1. Еволюція альтернативного цифрового кредитування (BigTech і Fintech Credit)

Джерело: побудовано авторами за даними [10]

Проте є ряд науковців, які здійснювали дослідження на рівні окремих банків в частині впливу на їх діяльність цифрового технологічного кредитування. Зокрема, завдяки аналізу на рівні країни Pedro J. Cuadros-Solas, Elena Cubillas [11] надали докази, що існує негативний зв'язок між альтернативним цифровим кредитуванням і банківською діяльністю та продуктивністю галузі. Тобто, відслідкували

погіршення в діяльності банківського сектору через збільшення обсягу кредитів, які пропонують цифрові кредитори, такі як компанії FinTech і BigTech. Фінтех-компанії гнучкі, у них немає успадкованої громіздкої інфраструктури, як у банків, тому вони швидше впроваджують інновації. Це дозволяє успішно справлятися з кризовими явищами в економіці.

Відтак, не слід ігнорувати вплив цифрового фінтехкредитування на розвиток кредитного ринку і, на нашу думку, позитивні чи негативні наслідки такого впливу залежить від того, чи є міцними інститут регулювання і пруденційного нагляду, тобто інститут держави у забезпеченні умов із запровадження такої новації. У підтвердження цьому, рядом дослідників доведена гіпотеза про те, що менш суворе регулювання може приваблювати фірми FinTech [12; 13]. Існування регулюючого арбітражу може сприяти і зростанню цифрових кредитів і зниженню ефективності банків. У цьому контексті де Рур, Пеліззон і Такор [14] стверджують, що ефект заміщення залежить від регулятивних витрат і наявності адекватного капіталу в банківській системі.

Особливо важливим для впровадження інновацій є сучасний період, який характеризується як період військового супротиву російській агресії, для якого характерним є втрата звичних гарантій і невизначеність вартості власних активів, а ще більше зобов'язань, що дезорієнтовує індивідів в оцінці відповідних змін. Нині, фактично формальні регулятори перестають відігравати стабілізуючу роль, а норми публічного права починають діяти всупереч нестандартній економічній поведінці. При цьому не йдеться про протиставлення формальних і неформальних інституційних норм – потрібні як ті, так і інші, і в умовах організованих ринків їх дії взаємно підсилюються. Загалом, виникає необхідність інституційної перебудови, яка викликана наявним дисбалансом формальних і неформальних правил економічного відновлення, коли перші слабкі й недопрацьовані, а другі

відображають певні поведінкові стереотипи довоєнного періоду існування економіки України.

З огляду на це, швидкоплинні новації мають вибудовуватися на еволюційній основі, цьому повинні сприяти прискорені реформи з метою перетворення неформальних інституційних норм у формальні з жорсткими формальними вимогами.

В умовах дефіциту ресурсів посилюється значення і роль інститутів кредитного ринку та їх здатність до перетворень з метою забезпечення макрофінансової стабільності та економічного відновлення в умовах євроінтеграції та сталого розвитку економіки України. Відтак, наступним напрямом, що сприяє впровадженню інновацій для забезпечення розвитку кредитного ринку є Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом для впровадження інноваційних перетворень в Україні у напрямі сталого розвитку. Проект Стратегії сталого розвитку України на період до 2030 року пройшов обговорення з червня до грудня 2016 року на регіональних та національних консультаціях, у яких взяли участь представники органів державної влади та місцевого самоврядування всіх областей України, депутати різних рівнів, науковці та освітяни, представники інститутів громадянського суспільства, професійних об'єднань, бізнесу, ЗМІ, експерти міжнародних організацій. Стратегія спрямована на досягнення визначеної мети розвитку, а інструментом її впровадження є Національний план дій (дорожня карта) переходу України до сталого розвитку, який ухвалено після затвердження Стратегії [15].

Важливою інновацією в кредитуванні, яка працює на стале економічне відновлення України, є державна програма кредитування за диференційованими пільговими ставками: 5% річних; 7% річних; 9% річних, які формують інститут доступного кредитування (табл. 1).

Для створення інноваційних бізнесів надаються також кредитні гарантії за кредитами мікро- та малих підприємств, які не володіють

достатнім розміром майна для передачі його в забезпечення за кредитом або характеризуються підвищеними кредитними ризиками, наприклад, як новостворені підприємства. Завдяки кредитним гарантіям держава через Фонд розвитку підприємництва покриває частину кредитного ризику ММП, створюючи умови для залучення банківського кредиту. Державна підтримка у вигляді Кредитних гарантій надається виключно у поєднанні з підтримкою у вигляді Компенсації процентів за кредитами ММП, які відповідають вимогам програми [15].

Таблиця 1

Державна програма кредитування «Доступні кредити 5-7-9%» для потреб е-відновлення та сталого розвитку

Кредитна ставка	Умови кредиту	Мета кредиту	Активізація та відновлення бізнесів (створення додаткових робочих місць – підвищення зайнятості населення – збільшення податкових надходжень))
5%	Для бізнесу з річним доходом до 25 млн грн	Інвестиційний кредит	За умови найму двох працівників протягом кварталу
7%	Для бізнесу з річним доходом до 25 млн грн	Інвестиційний кредит	За кожне наступне нове робоче місце відсоткова ставка зменшується на 0,5 % річних
9%	Для бізнесу з річним доходом більше 50 млн грн	Інвестиційний кредит	За кожне наступне нове робоче місце відсоткова ставка зменшується на 0,5 % річних

Джерело: складено авторами за даними [16]

До переваг зазначеної державної програми слід віднести, по-перше, прозорі та прості процедури реалізації, які розробив ФРП, базуючись на 25-річному досвіді Фонду впровадження міжнародних програм фінансової підтримки МСП відповідно до кращих світових практик, а також регіональних програм часткової компенсації відсотків за рахунок коштів місцевих бюджетів. По-друге, це постійна та оперативна адаптація Програми до змінних умов поточної ситуації в країні та світі (йдеться про пандемію COVID-19 та запровадження воєнного стану в країні). По-третє,

до Програми 5-7-9% протягом першого року її реалізації приєдналися практично всі банки України, які кредитують малих та середніх підприємців, завдяки чому конкуренція на банківському ринку перейшла від цінової конкуренції – до якісної конкуренції здійснення кредитних операцій, від чого в підсумку виграв малий бізнес.

Підсумовуючи, можна впевнено стверджувати, що Державна програма «Доступні кредити 5-7-9%» стала успішною завдяки прозорим процедурам, постійній адаптації до змінних умов, участі майже всіх банків України, а головне – готовності українського бізнесу розвиватися, незважаючи на труднощі [16].

Стосовно безпосередньо банківського кредитування, в тому числі споживчого, інноваціями на кредитному ринку слід вважати реалізацію у господарській практиці результатів досліджень і розробок у вигляді нових банківських продуктів і послуг, нових методів обслуговування клієнтів, нових технологій в інформаційно-технічній взаємодії зі споживачами кредитних послуг, нових принципів управління кредитним ризиком, в тому числі, нових підходів щодо оцінки кредитоспроможності клієнтів, виходу на нові сегменти кредитного ринку. При цьому, важливим завданням кредитно-інвестиційних інновацій банків є забезпечення втілення новітніх інструментів дослідження та автоматизації банківських технологій зі вдосконаленням наявних і створенням та просуванням нових банківських послуг, поліпшення якості обслуговування клієнтів, що сприятиме задоволенню потреб клієнтів, забезпеченню фінансової стійкості та конкурентоспроможності вітчизняних банків [6].

Інновації в сфері банківського кредитування останні десятиліття були пов'язані з розширенням кола суб'єктів та цілей кредитування, вдосконаленням процедур надання кредитів та створенням певної інституційної «зовнішньої інфраструктури», спрямованої на мінімізацію кредитних ризиків [17].

Що стосується банківських послуг з кредитування, то наразі банківські відділення вже не є єдиним каналом надання послуг з кредитування. Існують різні можливості отримання кредиту та сплати відсотків за ним, зокрема через сайти комерційних банків, мобільні додатки для смартфонів, старт-годинників тощо [20]. Отже, дистанційне кредитування забезпечує вищу доступність до цієї послуги для всіх фізичних та юридичних осіб у будь-який час 24/7. Крім того, кредитний процес потребує супроводження кредитного спеціаліста та цілої низки консультацій. В умовах дистанційного кредитування комерційний банк має можливість забезпечити зручне обслуговування позичальника з вільним вибором каналів зв'язку, наприклад, створити електронного консультанта або організувати обслуговування у формі «спілкування у реальному часі». Для супроводження кредитного процесу також доцільно використовувати роботизовані інструменти – нагадування про сплату процентів за кредитом, час завершення кредитного договору, можливості внесення коштів на кредитний рахунок тощо. Значні переваги роботизованих інформаторів у тому, що вони у будь-який час можуть охопити значний обсяг клієнтської бази, не втомлюються та не виказують негативних емоцій у бік клієнтів-позичальників. Це зменшує витрати банку, пов'язані з наданням послуг з кредитування [1].

Загалом, банківське кредитування переважає на ринку кредитних послуг в Україні, а небанківське кредитування для розширення сфери використання потребує оновлення правил доступу, гарантій, збільшення довіри клієнтів. Важливою інновацією для його розвитку є нові інституційні норми, які пропонуються на законодавчому рівні та які будуть впроваджені у 2024 році. До них відносять надання кредитним спілкам дозволу здійснювати такі фінансові послуги, як обмін валют та окремі види платіжних послуг. Тобто, розширюється перелік осіб, які можуть стати членами кредитних спілок. Ними зможуть бути не лише фізичні

особи, а й юридичні. Йдеться про фермерські господарства, ОСББ, кооперативи, мікропідприємства. Документом підвищується рівень капіталізації та стресостійкості кредитних спілок для зміцнення надійності сектору та довіри до нього споживачів. Запроваджується ризик-орієнтований підхід до нагляду, впроваджується система завчасного попередження ризиків для швидкого реагування на можливі проблеми в діяльності кредитної спілки. За законом, кандидатів на посади керівників кредитної спілки має погоджувати Національний банк України. Крім того, НБУ надають право вимагати заміни будь-кого з керівників, головного ризик-менеджера та головного комплаєнс-менеджера, керівника підрозділу внутрішнього аудиту, якщо їх професійна придатність та/або ділова репутація не відповідають встановленим нацрегулятором вимогам [18].

Достатньо новим для українського кредитного ринку є P2P-кредитування («peer-to-peer» або «person-to-person»). Сутність такого кредитування зводиться до запозичення грошей між фізичними особами без залучення фінансових установ за допомогою спеціальних онлайн-сервісів, для яких характерним є реєстрація кредиторів та позичальників на P2P-платформах, далі відбувається пошук вигідних пропозицій за рейтингами позичальників, відсотковими ставками, термінами кредитування тощо. Наостанок укладається договір з P2P-платформою, яка бере комісійну винагороду. Це вимагає запровадження повноцінного інституту пірингового кредитування в Україні, тобто запровадження онлайн сервісів, формальних норм і правил функціонування пірингових платформ, захисту прав учасників P2P-кредитування, тощо. Такий інноваційний інститут повинен бути напрацьований в Україні і забезпечити формальні норми і правила та дієві інструменти і механізми, які можуть використовуватися на практиці, якісно регулюватимуть відносини між різними суб'єктами пірингового кредитування.

У закордонній практиці P2P-кредитування застосовується як альтернатива банківському кредитуванню в окремих сегментах. Тому важливо, при запровадженні інституту P2P-кредитування в Україні визначити, якою мірою банки та платформи кредитування P2P є взаємозамінними та доповнюючими, тобто чи обслуговують вони різні сегменти клієнтів. О. Ковалевський та П. Пісанід [19] досліджуючи ринки США, використовуючи дані провідної американської P2P-платформи, зробили висновок, що в сегментах кредитного ринку, де P2P-кредитування набуло розвитку, відповідно банки зазнали негативних кредитних шоків. Крім того, переключували неякісні клієнти банку до кредитування P2P, що негативно вплинуло на загальну якість кредитного портфеля. Водночас, з точки зору невеликих кредитів, P2P і банки доповнюють один одного.

Запровадження однорангового (пірингового) кредитування в Україні потребує в першу чергу розробки нормативно-правового забезпечення для його функціонування. Зокрема, потребує розробки законопроект про діяльність онлайн платформ та пірингове кредитування у якому необхідно передбачити: контролюючий орган онлайн платформ; порядок створення і державної реєстрації онлайн платформ; порядок регулювання діяльності онлайн платформ; порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями; порядок оформлення P2P кредитів; порядок повернення боргу позичальником; порядок ведення звітності онлайн платформ; порядок застосування санкцій до онлайн платформ; порядок захисту прав та інтересів кредиторів та позичальників; порядок взаємодії сервісів пірингового кредитування та Фонду гарантування вкладів; порядок оформлення та реалізації заставленого майна; порядок страхування P2P кредитів; порядок застосування штрафних санкцій до позичальника у разі невиконання зобов'язань; порядок співпраці з бюро кредитних історій; встановлення

контролю за простроченими кредитами; порядок конвертування валют, при виході на зарубіжний ринок; порядок ліквідації онлайн платформ.

Уряд повинен передбачити всі можливі варіанти діяльності сервісів P2P кредитування та встановити нормативно-правову базу їх регулювання. Без законодавчого регулювання даний вид кредитування, більшість інвесторів вважають фінансовою пірамідою. Особливо, потрібно встановити порядок контролю за неплатоспроможними позичальниками, адже, через те що позичальник не виплачує вчасно свій борг, інвестор не отримує вчасно свої кошти і підривається репутація онлайн платформи. Така ситуація, звичайно, не сприяє розвитку P2P кредитування. Тому для захисту кредиторів уряд повинен впровадити порядок створення системи скорингу, резервних фондів платформ чи їх співпрацю з Фондом гарантування вкладів [4].

Кредитний ринок в Україні, в умовах світової конкуренції, зазнає технологічної трансформації, як і фінансові ринки, оскільки поява нових категорій, таких як фінтех та великі технологічні кредити, є життєво важливими можливостями для його розвитку, інші інновації виникають, з точки зору стандартів обслуговування клієнтів. Однак ці тренди створюють як можливості, так і бізнес-виклики та спонукають впроваджувати нові норми і правила регулювання для економічної політики.

Висновок з даного дослідження. Зважаючи на вищевикладене, на нашу думку, спектр впровадження інновацій на кредитному ринку України для забезпечення його подальшого розвитку в сучасних умовах лежить в площині інституційних ініціатив, пов'язаних, насамперед, зі створення формальних умов і правил для забезпечення безперешкодного доступу споживачів до процесів кредитування, які в Україні здійснюють банківські та небанківські установи з метою створення додаткових кредитних ресурсів як для поживлення діяльності бізнесу, так і для споживчого

кредитування. Напрямок таких інституційних ініціатив продиктований сучасними умовами функціонування і розвитку кредитного ринку в Україні, які спрямовані на ефективне забезпечення кредитним ринком макрофінансової стабільності та кредитування відновлення економіки з урахуванням цілей сталого розвитку та євроінтеграції України у Європейський простір. До інновацій, які слід впроваджувати для забезпечення діяльності кредитного ринку в Україні та, які мають стати предметом більш детальних досліджень кредитного ринку у довгостроковій перспективі слід віднести: законодавчі ініціативи для створення умов для розвитку інституту банківського кредитування та небанківського кредитування в частині покращення довіри, доступності, прозорості і гарантій, а також покращення регулювання і пруденційного нагляду; державна підтримка доступу до кредитування у вигляді цільових пільгових державних програм кредитування та прозорості політики НБУ, спрямованої на повоєнне відновлення економіки та сталий розвиток; запровадження нових видів кредитування як альтернативи банківському, зокрема цифрового кредитування (фінтех-кредитування), поступове впровадження P2P-кредитування на конкурентній основі.

Література

1. Адаменко М. В., Волкова Г. І., Дашкевич В. М. Розвиток інноваційних банківських послуг у сфері кредитування. *Ефективна економіка*. 2021. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9572> (дата звернення: 23.09.2023).
2. Бечко П. К., Бондаренко Н. В., Бечко В. П., Наталич О. С. Інноваційний розвиток кредитного ринку. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. Економічні науки*. 2021. Вип. 98, Ч. 2. С. 20-29

3. Волосович С. В. Regtech в екосистемі фінансових технологій. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics»*. 2019. № 15. С. 62-68.
4. Жаворонок А. Напрями розвитку пірингового кредитування в Україні. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2021. № 1. С. 67-75. URL: https://reicst.com.ua/pmt/article/view/issue_1_2021_10/issue_1_2021_10 (дата звернення: 23.09.2023).
5. Москвічова О. С. Вплив державного регулювання на ринок кредитних послуг в умовах глобалізації. *Економіка і фінанси*. 2014. № 4. С. 55-59.
6. Охрименко І. Впровадження і розвиток інноваційних технологій і послуг у банківському споживчому кредитуванні. Розвиток банківських послуг та інновацій в цифровій економіці: матеріали наук.-практ. інтерн. конференції студ. аспір. і молод. вчених. Київ, 14 квітня 2019 р. / [Л.О. Примостка, І. Б. Охрименко, А. В. Никітін]. К.: КНЕУ, 2019. 321 с. С. 124-127. URL: https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/30445/rbp_19_9.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 23.09.2023).
7. Пожидаєва М. А. Платіжні системи: теоретичні засади та фінансово-правове регулювання в Україні: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2020. 348 с.
8. Самойленко Л. Б. Можливості та проблеми застосування технологій BIG DATA вітчизняними компаніями. *Ефективна економіка*. 2018. № 1. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2018/59.pdf (дата звернення: 23.09.2023).
9. Савюк А. Завдяки коронавірусу. Як відбувається цифрова трансформація на ринку кредитування. *NV Бізнес*. 2021. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/kreditonlayn-yak-zminyuyetsya-finansoviy->

- [servis-cherez-pandemiyu-novini-ukrajini-50161656.html](#) (дата звернення: 20.09.2023).
10. Balyuk T., Berger A.N., Hackney J. What is fueling fintech lending? The role of banking market structure. *SSRN Electronic Journal*. 2020. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3633907 (дата звернення: 26.09.2023).
 11. Cuadros-Solas P. J., Cubillas E., Salvador C. Does alternative digital lending affect bank performance? Cross-country and bank-level evidence. *International Review of Financial Analysis*. 2023. Vol. 90. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1057521923003897> (дата звернення: 28.09.2023).
 12. Claessens S., Ratnovski L. What is Shadow Banking? *International monetary fund*. 2014. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2016/12/31/What-is-Shadow-Banking-41334> (дата звернення: 23.09.2023).
 13. Haddad C., Hornuf L. The emergence of the global fintech market: economic and technological determinants. *Small Business Economics*. 2019. 53. P. 81–105. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s11187-018-9991-x> (дата звернення: 23.09.2023).
 14. Roure C., Pelizzon L., Thakor A.V. P2P lenders versus banks: Cream skimming or bottom fishing? Leibniz Institute for Financial Research SAFE. Series 206. 2018. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3174632 (дата звернення: 28.09.2023).
 15. Про Стратегію сталого розвитку України до 2030 року: Закон України від 07.08.2018 р. № 9015. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/ЖН6YF00A?an> (дата звернення: 25.09.2023).

16. Драганчук Ю. 90% нових кредитів для бізнесу – програма 5-7-9%. *Економічна правда*. 2023. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/09/18/704416/> (дата звернення: 24.09.2023).
17. Продуктова політика банку. URL: <http://zavantag.com/docs/487/index-340370.html> (дата звернення: 26.09.2023).
18. В Україні змінили правила роботи кредитних спілок: основні новації закону. *Контракти.ua*. 2023. URL: <https://kontrakty.ua/article/224385> (дата звернення: 25.09.2023)
19. Kowalewska O., Pisanyd P. Banks' consumer lending reaction to fintech and bigtech credit emergence in the context of soft versus hard credit information processing. IESEG Working Paper Series 2021-ACF-07. 2021. URL: <https://www.ieseg.fr/wp-content/uploads/2021/10/2021-ACF-07.pdf> (дата звернення: 28.09.2023)
20. Zaichko I., Bohrinovtseva L., Verheliuk Yu, Purdenko O. Current challenges and prospects of management of loan portfolio quality in wartime: the case of ukraine. *Академічний огляд*. 2023. №2 (59). P. 218-234.

References

1. Adamenko, M. V., Volkova, H. I., Dashkevych, V. M. (2021). Rozvytok innovatsiinykh bankivskykh posluh u sferi kredytuvannia [Development of innovative banking services in the field of lending]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9572> [in Ukrainian].
2. Bechko, P. K., Bondarenko, N. V., Bechko, V. P., Natalych, O. S. (2021). Innovatsiinyi rozvytok kredytnoho rynku [Innovative development of the credit market]. *Zbirnyk naukovykh prats Umanskoho natsionalnoho*

universytetu sadivnytstva – Collection of scientific papers of the Uman National University of Horticulture, 98, 2, 20-29 [in Ukrainian].

3. Volosovych, S. V. (2019). Regtech v ekosystemi finansovykh tekhnolohii [Regtech in the financial technology ecosystem]. *Elektronne naukove fakhove vydannia z ekonomichnykh nauk «Modern Economics» – Electronic scientific publication on economic sciences «Modern Economics»*, 15, 62-68 [in Ukrainian].
4. Zhavoronok, A. (2021). Napriamy rozvytku pirynhovoho kredytuvannia v Ukraini [Development directions of peer-to-peer lending in Ukraine]. *Problemy suchasnykh transformatsii. Serii: ekonomika ta upravlinnia – Problems of modern transformations. Series: Economics and Management*, 1, 67-75. URL: https://reicst.com.ua/pmt/article/view/issue_1_2021_10/issue_1_2021_10 [in Ukrainian].
5. Moskvichova, O. S. (2014). Vplyv derzhavnoho rehuliuвання na rynek kredytnykh posluh v umovakh hlobalizatsii [The influence of state regulation on the market of credit services in the conditions of globalization]. *Ekonomika i finansy – Economy and finance*, 4, 55-59 [in Ukrainian].
6. Okhrymenko, I. (2019). Vprovadzhennia i rozvytok innovatsiinykh tekhnolohii i posluh u bankivskomu spozhyvchomu kredytuvanni [Implementation and development of innovative technologies and services in bank consumer lending]. Kyiv, 321 p. URL: https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/30445/rbp_19_9.pdf?sequence=1&isAllowed=y [in Ukrainian].
7. Pozhydaieva, M. A. (2020). Platizhni systemy: teoretychni zasady ta finansovo-pravove rehuliuвання v Ukraini [Payment systems: theoretical foundations and financial and legal regulation in Ukraine]. Kyiv: Yurinkom Inter. [in Ukrainian].

8. Samoilenko, L. B. (2018). *Mozhlyvosti ta problemy zastosuvannia tekhnolohii BIG DATA vitchyznianymy kompaniiamy* [Possibilities and problems of application of BIG DATA technologies by domestic companies]. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2018/59.pdf [in Ukrainian].
9. Saviuk, A. (2021). *Zavdiaky koronavirusu. Yak vidbuvaetsia tsyfrova transformatsiia na rynku kredytuvannia* [Thanks to the coronavirus. How is the digital transformation taking place in the lending market]. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/kredit-onlayn-yak-zminyuyetsya-finansoviy-servis-cherez-pandemiyu-novini-ukrajini-50161656.html> [in Ukrainian].
10. Balyuk, T., Berger, A.N., Hackney, J. (2020). *What is fueling fintech lending? The role of banking market structure*. *SSRN Electronic Journal*. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3633907 [in English].
11. Cuadros-Solas, P. J., Cubillas, E., Salvador, C. (2023). *Does alternative digital lending affect bank performance? Cross-country and bank-level evidence*. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1057521923003897> [in English].
12. Claessens, S., Ratnovski, L. (2014). *What is Shadow Banking?* URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2016/12/31/What-is-Shadow-Banking-41334> [in English].
13. Haddad, C., Hornuf, L. (Roure C., Pelizzon L., Thakor A.V.). *The emergence of the global fintech market: economic and technological determinants*. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s11187-018-9991-x> [in English].
14. Roure, C., Pelizzon, L., Thakor, A.V. (2018). *P2P lenders versus banks: Cream skimming or bottom fishing?* URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3174632 [in English].

15. Pro Stratehiiu staloho rozvytku Ukrainy do 2030 roku: Zakon Ukrainy vid 07.08.2018 № 9015 [On the Sustainable Development Strategy of Ukraine until 2030: Law of Ukraine № 9015, August 7, 2018]. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JH6YF00A?an> [in Ukrainian].
16. Drahančuk, Yu. (2023). 90% novykh kredytiv dlia biznesu - prohrama 5-7-9% [90% of new business loans are the 5-7-9% program]. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/09/18/704416/> [in Ukrainian].
17. Produktova polityka banku [Product policy of the bank]. URL: <http://zavantag.com/docs/487/index-340370.html> [in Ukrainian].
18. V Ukraini zminyly pravyla roboty kredytnykh spilok: osnovni novatsii zakonu [In Ukraine, the rules of operation of credit unions have been changed: the main innovations of the law]. (2023). URL: <https://kontrakty.ua/article/224385> [in Ukrainian].
19. Kowalewska, O., Pisanyd, P. (2021). Banks' consumer lending reaction to fintech and bigtech credit emergence in the context of soft versus hard credit information processing. *IESEG Working Paper Series 2021-ACF-07*. URL: <https://www.ieseg.fr/wp-content/uploads/2021/10/2021-ACF-07.pdf> [in English].
20. Zaichko, I., Bohrinovtseva, L., Verheliuk, Yu, Purdenko, O. (2023). Current challenges and prospects of management of loan portfolio quality in wartime: the case of ukraine. *Academic review – Akademichnyi ohliad*, 2 (59), 218-234 [in Ukrainian].